

Beleidskader sociaal domein

2018 - 2021

28 september 2018

Inhoud

1. Waarom dit beleidskader Sociaal Domein?	3
2. Trends en ontwikkelingen	4
3. Iedereen doet er toe in Berg en Dal	5
4. Onze visie op de transformatie van het sociaal domein	6
5. Wat gaan we doen?	9
6. Hoe nu verder?	23
Bijlage 1 Uitgangspunten voor de transformatie per laag in de piramide.....	24

1. Waarom dit beleidskader Sociaal Domein?

Voor u ligt het Beleidskader sociaal domein voor de periode 2018-2021. Hierin leggen we uit hoe we de komende jaren gaan werken aan de transformatie van het sociaal domein. Sinds 2015 zijn gemeenten verantwoordelijk voor een aantal nieuwe zorgtaken. Jeugdzorg en zorg voor mensen met een beperking die nog thuis wonen. De eerste 3 jaar zijn we vooral bezig geweest te regelen dat iedereen de zorg krijgt die nodig is. Daarbij wordt nog veel op dezelfde manier gewerkt als vóór 2015. We zijn niet voldoende toegekomen aan het veranderen en verbeteren van die zorg: het transformeren. Daar gaan we de komende jaren mee aan de slag.

Dit beleidskader actualiseert de beleidsdoelen en resultaten die de gemeente zich eerder heeft gesteld. Hierbij betrekken we ook landelijke trends en ontwikkelingen die gevolgen hebben voor de Berg en Dalse samenleving. Daarmee zijn we echter nog niet klaar. We moeten de doelen en resultaten nog concreet maken. Dat doen we in de vorm van een jaarlijks uitvoeringprogramma. Voor de jaren 2018 en 2019 worden die nu opgesteld.

Verder bouwen op bestaande uitgangspunten

De uitgangspunten zijn eerder vastgelegd in verschillende beleidsnota's: de regionale nota *Kracht door Verbinding* (2013) en lokaal in de notitie *MUG aan zet - sociaal maatschappelijke toekomstvisie MUG* (2014). Ze zijn nog steeds actueel en komen in dit beleidskader terug als basis voor het veranderen van het sociaal domein.

Daarnaast is bron van inspiratie het in maart 2018 verschenen essay van het Sociaal en Cultureel Planbureau: *Een lokaal sociaal contract. Voorwaarden voor een inclusieve samenleving*.

Een andere rol voor de gemeente

De samenleving verandert. De rol van de gemeente moet hierbij passen. Die moet flexibel zijn en zich aanpassen aan de situatie. Die rol kan bijvoorbeeld initiërend zijn, maar ook verbindend, ondersteunend of faciliterend. Dit vraagt om een nieuw samenspel met onze maatschappelijke partners zoals scholen en zorgaanbieders en de regierol die we hierin kunnen vervullen. Onze regierol is met de nieuwe verantwoordelijkheden in het sociaal domein groter en stelt nieuwe eisen aan de gemeente. Voor onze inwoners is het belangrijk dat gemeente, woningcorporaties, zorgaanbieders, huisartsen, welzijnswerk etc. lokaal goed samenwerken. De gemeente ziet hierbij voor zichzelf een regierol weggelegd in de vorm van het samenbrengen, verbinden en aanjagen.

Daarnaast worden inwoners mondiger en willen ze hun leven naar eigen keuzes inrichten. Er ontstaan nieuwe mogelijkheden, bijvoorbeeld als gevolg van technologische ontwikkelingen. Dit betekent dat inwoners andere dingen van de gemeente vragen dan voorheen, maar ook dat onze houding ten opzichte van onze inwoners verandert. We willen aansluiten bij de behoefte van onze inwoners, zodat we er samen voor zorgen dat iedereen prettig kan leven en werken in onze gemeente. Daarbij past soms minder een regierol, maar meer een samenwerking op basis van gelijkwaardigheid tussen gemeente, inwoners en andere partijen.

2. Trends en ontwikkelingen

Een beleidskader moet toekomstproof zijn. Daarom is gekeken naar trends en ontwikkelingen waar we de komende 4 jaar rekening mee moeten houden. We zien de volgende (landelijke) ontwikkelingen op ons afkomen:

- **De druk op zorgbudgetten neemt toe**
Meer inwoners maken gebruik van voorzieningen, en de complexiteit van de vragen lijkt toe te nemen. De beschikbare budgetten voor zorg en ondersteuning zijn niet toereikend.
- **Meer mensen met zorgvragen wonen in de wijk**
De extramuralisering van de zorg heeft gevolgen in kernen en wijken. Het aantal ouderen neemt toe, en deze ouderen wonen langer zelfstandig. Inwoners met een psychische kwetsbaarheid zullen zoveel mogelijk in een eigen woning worden ondersteund in plaats van in een instelling.
- **Economische en sociale tweedeling in de samenleving**
De verschillen tussen groepen in de samenleving zijn toegenomen, in inkomen, opleiding en gezondheid. Samenhang en inclusie staan onder druk.
- **Technologische ontwikkelingen**
Op ICT-gebied gaat de vernieuwing razendsnel, met grote maatschappelijke gevolgen. De impact is niet altijd te overzien en niet iedereen kan het bijhouden. Technologie biedt daarnaast nieuwe mogelijkheden waardoor mensen langer zelfstandig kunnen blijven wonen.
- **Individualisering**
Het aantal inwoners dat alleen woont neemt toe, onder andere in samenhang met de vergrijzing. Dat kan ten koste gaan van de sociale samenhang.
- **Krimp**
Delen van de gemeente Berg en Dal hebben te maken met krimp. Dat heeft gevolgen voor de vitaliteit van de kleine dorpen.

In hoofdstuk 5 hebben we per trend het doel en de resultaten beschreven. De trends worden daar ook verder toegelicht.

3. Iedereen doet er toe in Berg en Dal

Iedereen komt tot zijn recht in de gemeente Berg en Dal. Dat is de kern van de sociaal maatschappelijke visie “MUG aan zet” uit 2014.

Niet alleen de overheid heeft een rol om dit te bereiken, maar zeker ook de inwoners zelf. We stimuleren inwoners in deze rol door in te spelen op hun zelfredzaamheid en hun talenten. Daarnaast ondersteunen we de gemeenschapszin in buurten, kernen en dorpen.

We vinden het belangrijk dat iedereen meedoet. Iedereen moet op een prettige manier kunnen leven, werken en zich ontwikkelen. Daar komt nog bij dat we iedereen hard nodig hebben bij het op peil houden van het sociale en maatschappelijke leven in de dorpen. Iedereen is daarbij gebaat. Deze overwegingen resulteerden in 2014 tot een missie die nog steeds geldt:

"Iedereen doet ertoe en doet mee in onze vitale en betrokken gemeenschappen."
(uit: MUG aan zet!)

Deze missie sluit aan bij de zelfredzame en ondernemende aard van onze inwoners. Die inwoners vormen de basis en kracht van de Berg-en-Dalse samenleving.

Wat als inwoners het niet meer redden?

We hopen natuurlijk dat iedereen zelfredzaam, gezond en fit oud kan worden. Maar dat lukt niet altijd. De gemeente is er ook voor kwetsbare inwoners: Inwoners die door wat voor reden dan ook geen sociaal netwerk hebben. Die steeds meer moeite hebben om mee te komen in een samenleving die steeds ingewikkelder wordt. Inwoners die het risico lopen in de knel te komen door de combinatie van een laag inkomen, een lage opleiding, geen werk en een slechte gezondheid. Inwoners met een beperkt zelf-oplossend vermogen die zich in de steek gelaten kunnen voelen. Bij alle ambities houden we (juist!) ook rekening met déze groep, en betekent inclusie (‘iedereen doet er toe’), dat we ook hen zo goed mogelijk meenemen.

4. Onze visie op de transformatie van het sociaal domein

Wat is transformeren en waarom willen we dat?

Met de transformatie bedoelen we het veranderen en verbeteren van de ondersteuning en hulp aan kwetsbare inwoners van de gemeente. We willen dat ook zij mee kunnen blijven doen en onderdeel zijn van de Berg en Dalse samenleving. Daarvoor organiseren we hulp en zorg zo dat dit beter aansluit bij wat inwoners nodig hebben. Dichterbij inwoners, met ruimte voor bijzondere oplossingen, creativiteit en verantwoordelijkheid voor mensen zelf. Dit moet leiden tot goede hulp- en zorgverlening die sneller kan worden ingezet. Daardoor voorkomen we dat problemen onnodig groter worden. Het is ook goedkoper, doordat minder (lang) hulp of zorg ingezet hoeft te worden.

Transformeren vraagt goede samenwerking en een andere manier van samenwerken tussen lokaal actieve (professionele) partijen. Meer flexibiliteit en andere mogelijkheden om ondersteuning en zorg op maat te organiseren en in te zetten. Deze verbeteringen kunnen we als gemeente niet alléén doorvoeren. We hebben onze partners nodig: aanbieders, professionals, cliënten, actieve inwoners en tal van lokale voorzieningen.

De transformatie van het sociaal domein is een proces van meerdere jaren. Het zal inspanning vragen van de gemeente en van tal van andere betrokkenen in de komende vier jaren.

Voorwaarden om te bereiken dat iedereen mee kan doen samengevat¹:

1. Versterken zelfredzaamheid en vergroten sociale netwerken
2. Meer inzet van preventie en algemene voorzieningen
3. Laagdrempelige voorzieningen (licht waar mogelijk, zwaar waar nodig)
4. Meer integraal werken (één huishouden, één plan, één regisseur)
5. Zorg op maat (met ruimte voor de professional)
6. Meer vernieuwende en ongebruikelijke werkwijzen (lerend experimenteren)
7. Meer en betere samenwerking (gemeente, aanbieders en andere betrokkenen)

Evaluatie van de eerste jaren van de transformatie

De gemeentelijke inzet in de periode vanaf 2015, in het bijzonder de inzet van de lokale Sociale Teams, is in 2017 geëvalueerd.

Die evaluatie resulteerde onder andere een aantal aanbevelingen voor het gemeentelijke beleid.

Deze zijn meegenomen in dit beleidskader²:

1. Versterk inwonersinitiatieven en de veerkracht van buurten en kernen in Berg en Dal;
2. Investeer in de lokale basisinfrastructuur;
3. Vernieuw de opdracht aan de sociale teams, incl. taakafbakening en positionering;
4. Zorg dat het aanbod van (specialistische) ondersteuning en hulp aansluit bij de vragen en behoefte van de inwoners van Berg en Dal.

¹ Putters, Kim: *Een lokaal sociaal contract. Voorwaarden voor een inclusieve samenleving*. SCP, Den Haag maart 2018, blz. 11

² *Evaluatie lokale toegang gemeente Berg en Dal*. K2 Next Generation/De Verlichting Advies, Utrecht/Nijmegen oktober 2017, blz. 11.

Wat is het Sociaal Domein?

We hebben het over het 'sociaal domein'. Het sociaal domein beslaat de hele samenleving; hoe we met elkaar omgaan en hoe we elkaar helpen, samen wonen en leven.

Het sociaal domein breder dan alleen zorg- en hulpverlening. Het omvat ook de lokale infrastructuur en de initiatieven van inwoners die bijdragen aan de maatschappelijke veerkracht in de kernen en buurten van Berg en Dal.

Om een beter beeld te krijgen stellen we het sociaal domein voor als een piramide met vier lagen.

Deze vier lagen zijn:

1. De basis: de inwoners, inwonerinitiatieven en de veerkracht van buurten en kernen.
2. De lokale infrastructuur: voorzieningen uit het dagelijks leven, die ondersteunend zijn aan de inwoners: kinderopvang, school, huisarts, inloop en ontmoeting, clubs en verenigingen, de kerk.
3. De toegang tot ondersteuning en hulp, voor kwetsbare inwoners.
4. Het aanbod van ondersteuning en hulp, passend bij de vragen en behoeften van inwoners.

Hoe bereiken we een transformatie in het sociaal domein?

De transformatie wil in twee richtingen veranderingen op gang brengen en versterken: in horizontale en in verticale richting.

- a. In *horizontale richting* willen we het denken en werken vanuit verschillende wetten, financieringsbronnen en regels beëindigen. Die zijn nu soms belemmerend voor de inzet van de best passende hulp of zorg aan inwoners, omdat ze niet goed op elkaar aansluiten. Bijvoorbeeld als een deel van de zorg voor een kind betaald wordt vanuit de Jeugdwet (gemeente verantwoordelijk) en een ander deel vanuit de Wet Langdurige Zorg (zorgkantoor verantwoordelijk). Samen met andere partijen zoeken we naar oplossingen. Bijvoorbeeld door te experimenteren en te ontdekken wat wel en niet goed werkt. Of door niet alleen als Berg en Dal, maar met regiogemeenten te zoeken naar een oplossing als dat effectiever is. Dit is een transformatie van vooral de gemeente en aanbieders: uiteraard blijven we binnen (financiële) kaders werken, maar buiten de hokjes en schotten waarin we die kaders nu hebben gegoten.
- b. In *verticale richting* willen we de vragen van kwetsbare inwoners eerder signaleren, zodat we de inzet van ondersteuning en hulp beperkt kunnen houden. We kijken daarbij wat mensen nog wel kunnen, al dan niet met behulp van hun omgeving en sociale netwerk. Goede samenwerking tussen alle partijen (gemeente, inwoners, zorgaanbieders, woningcorporatie etc.) is hiervoor een belangrijke voorwaarde. Om signalen snel op de juiste plek te krijgen, maar ook om hulpverlening door alle partijen goed op elkaar af te kunnen stemmen. Hierbij kan de inzet wordt verlegd van het individuele zorgaanbod naar preventieve en collectieve voorzieningen dichtbij. Én naar initiatieven van inwoners zelf. Met andere woorden: minder problematiseren en meer oplossen in 'het leven van alledag'. Inwoners kunnen dan ook beter zelf de regie en verantwoordelijkheid over hun leven en de hulpinzet houden.

We willen de samenwerking binnen en tussen de lagen verbeteren. Daarmee willen we voorkomen dat mensen tussen wal en schip terecht komen. Om het sociaal domein te kunnen transformeren moet in alle 4 de lagen van de piramide gewerkt worden aan verbeteringen. Acties moeten op elkaar afgestemd zijn. De lokale voorzieningen en (de toegang tot) ondersteuning en hulp moeten als het ware één geheel vormen, waardoor de veerkracht van inwoners, buurten en kernen wordt versterkt. Een integrale aanpak dus.

5. Wat gaan we doen?

In hoofdstuk 4 noemde we vier aanbevelingen die belangrijk zijn voor de beleidsopgave. Hieronder gaan we iets dieper in op die onderdelen. In bijlage 2 is per laag in de piramide een uitgebreidere toelichting opgenomen.

De veerkracht in buurten en kernen van Berg en Dal

Meedoen vinden we belangrijk en we willen de deelname van inwoners actief bevorderen, de sociale samenhang versterken en ervoor zorgen dat inwoners omzien naar elkaar. Dat vergroot de veerkracht, het zelfoplossend vermogen. Van inwoners individueel, maar ook die van buurten en kernen. Het draagt bij aan het verbeteren van de leefbaarheid en vitaliteit van buurten en kernen. Daardoor kunnen bijvoorbeeld (hulp)vragen eerder gesignaleerd en opgelost worden.

Verderop in dit document laten we zien hoe we de komende jaren investeren in die veerkracht.

Versterken van de lokale basisinfrastructuur

We willen deze laag van de piramide optimaliseren (zie hoofdstuk 4). Immers, de kwaliteit van de lokale basisinfrastructuur is bepalend voor de veerkracht en het sociaal oplossend vermogen van de buurten en dorpen in Berg en Dal. Naast ondersteunend is een goede lokale infrastructuur ook signalerend en beschermend voor kwetsbare inwoners. De komende jaren zoeken we naar mogelijkheden de samenhang te vergroten en netwerken te versterken.

Vernieuwen van de opdracht aan de Sociale Teams

De opdracht aan de Sociale Teams is aan herziening toe. We willen dat de toegang tot hulp en zorg voor onze inwoners goed en efficiënt is geregeld.

De nieuwe opdracht werken we uit op basis van de volgende uitgangspunten:

- Belangrijke taak van de sociale teams is het bieden van toegang tot ondersteuning en hulp, aanvullend op wat inwoners zelf kunnen, met hulp van hun omgeving en sociale netwerk. Zij zetten in wat nodig is, en streven naar afschaling van ondersteuning of hulp als dat mogelijk is.
- Inwoners en professionals met vragen moeten weten waar ze terecht kunnen, wat ze van de sociale teams kunnen verwachten, en hoe ze ondersteund worden bij het krijgen van passende ondersteuning of hulp.
- De sociale teams bieden in beperkte mate zelf hulp en ondersteuning, en voeren de regie in geval van multiproblematiek. In hun handelen werken ze vanuit het principe één gezin-één plan.
- De teams hanteren een brede blik. Bij het beoordelen van wat inwoners zelf (nog) kunnen kijken we naar hun zelfredzaamheid met betrekking tot inkomen, gezondheid, arbeid en netwerken.
- De sociale teams zijn de spil van een netwerk in hun werkgebied. Ze zijn verantwoordelijk voor het opbouwen en onderhouden van contacten in de lokale basisinfrastructuur

(waaronder huisartsen en scholen) en met aanbieders van ondersteuning en hulp.

- De sociale teams signaleren (op basis van casuïstiek) de mogelijkheid van collectief en gebiedsgericht aanbod, als aanvulling en alternatief op individuele hulp. Dit aanbod kan worden ontwikkeld door of met ondersteuning van Forte Welzijn en andere lokale partners.
- De sociale teams hebben oog voor de veiligheid van kwetsbare inwoners en jeugdigen, en handelen als die veiligheid in het geding is.

Aanbod van ondersteuning en hulp dat aansluit bij vragen en behoefte van inwoners

We willen het voorzieningenniveau voor onze inwoners veranderen en verbeteren. We gaan daarbij uit van de voorwaarden zoals omschreven in hoofdstuk 4. We maken daarbij gebruik van de ervaringen die we hebben opgedaan met onze sociale teams en de hulp- en zorgaanbieders in onze gemeente.

Deze ervaringen gebruiken we de komende jaren om het aanbod van voorzieningen meer af te stemmen op de vragen en behoeftes van onze inwoners: zorg en ondersteuning lichter en dichterbij en aanvullend op wat de inwoner of zijn sociale omgeving nog wél kan. Waar dat nodig is gebruiken we de regionale samenwerking, waar het mogelijk is maken we lokale keuzes.

De doelen en resultaten waar we de komende jaren aan gaan werken

Op de volgende pagina's ziet u per trend onze doelen en resultaten voor de komende vier jaar met een toelichting. We hebben ervoor gezorgd dat we op én door alle lagen van de piramide doelen en resultaten formuleren.

Wat moet u weten voordat u verder leest?

Elke trend heeft een eigen "placemat".

Op de voorkant van de placemat wordt de trend kort toegelicht in een kader. Het doel staat groot in het midden. In de wolken staan de resultaten die we willen behalen.

Elk wolk heeft een kleur die overeenkomt met een kleur uit de piramide die hierboven aan bod is gekomen. Zo kunt u zien welke resultaten binnen dezelfde laag vallen. De piramide vormt zo een kapstok voor de uitvoering van de verschillende resultaten. Als een resultaat bij meerdere lagen uit de piramide past, hebben we of voor de kleur gekozen waar het resultaat het beste past of hebben we het wolkje wit gelaten. Resultaten die niet te verbinden zijn met de piramide hebben we ook wit gelaten. Op de achterkant van de placemat wordt elk resultaat apart toegelicht.

Trend: Druk op zorgbudgetten neemt toe

We geven meer geld uit dan we ontvangen. We verwachten dat we dit voor de komende jaren moeten blijven doen: de druk op onze zorgbudgetten neemt toe.

Het aantal kwetsbare inwoners dat zorg of ondersteuning nodig heeft groeit in onze gemeente. Ook onze nieuwe taak Beschermd Wonen (vanaf 2020) en de extramuralisering van de geestelijke gezondheidszorg vragen om een investering.

In de Jeugdzorg lopen de kosten op en de prognose is dat deze ontwikkeling zich de komende jaren voortzet. We signaleren eerder en de vraag naar jeugdhulp groeit. In onze regio moeten de scholen deze extra zorg bewerkstelligen met een dalend rijksbudget.

Waar nu een beginnende zorgvraag is, zoeken we samen naar passende collectieve voorzieningen.

(Zorg)partijen bieden samen zorg die past bij de vragen en behoeften van onze inwoners.

In 2021 weten we wat een passende inzet van de gemeente op het sociaal domein kost. We maken verantwoorde keuzes.

De gemeente biedt zorg die toegankelijk is, betaalbaar en van goede kwaliteit.

In 2021 hebben we grip op en sturen we gericht op de toegang tot de zorg.

We bieden onze jongeren de mogelijkheid hun talenten naar vermogen te ontwikkelen.

In 2019 is er een nieuwe en passende opdracht voor de lokale toegang.

<p>In 2021 weten we wat een passende inzet van de gemeente op het sociaal domein kost. We maken verantwoorde keuzes.</p>	<p>In 2021 hebben we grip op en sturen we gericht op de toegang tot de zorg.</p>
<p>Toelichting: Op dit moment geven we meer uit dan we ontvangen. We verwachten dat dit de komende jaren zo zal blijven. De transformatie van het sociaal domein vraagt investeringen, en we zijn door de bezuinigingen met een achterstand begonnen. Door de komende jaren verantwoorde keuzes te maken verwachten we meer grip te krijgen op de kosten in het sociaal domein. Het toetsingskader dat we daarbij gebruiken is en blijft: een optimale balans tussen kwaliteit, betaalbaarheid en toegankelijkheid van zorg. Vanuit dit kader willen we schotten tussen budgetten weghalen, waardoor we het geld kunnen inzetten waar het nodig is. Ook onderzoeken we hoe we andere financieringsbronnen kunnen aanboren voor bijvoorbeeld experimenten, bijvoorbeeld extra rijksmiddelen of fondsen. We sturen op volumes (bij de aanbieders) en op verwijzingen (in de toegang). Onze inzet is dat in 2021 de uitgaven en inkomsten met elkaar in evenwicht zijn. Gelijk met dit beleidskader is ook een rapportage 'Grip op kosten' opgesteld. Hier worden concrete en financiële maatregelen voorgesteld om de huidige tekorten terug te dringen.</p>	<p>Toelichting: Om grip te krijgen op de toegang tot de zorg is het belangrijk dat we inzicht hebben in cijfers over verwijsgedrag, kosten, kwaliteit, etc. Op dit moment kunnen wij niet goed sturen op de zorgkosten omdat er nog geen betrouwbare cijfers zijn. Ook is er maar beperkte lokale en regionale monitoring. We verwachten dat er in december 2018 een goede analyse is van de zorgkosten en van de veroorzakers van kosten, lokaal en regionaal. Een goede analyse van onze andere kosten en kwaliteit is de eerste stap om grip te krijgen op de toegang. Maar de volgende stap is op basis van deze cijfers en de voortdurende monitoring ervan te gaan sturen op de toegang. Dat pakken we op samen met de andere toeleiders zoals huisartsen en jeugdzorgaanbieders. We verwachten dat zij op dit onderwerp ook hun verantwoordelijkheid pakken.</p>
<p>Waar nu een beginnende zorgvraag is, zoeken we samen naar passende collectieve voorzieningen.</p>	<p>In 2019 is er een nieuwe en passende opdracht voor de lokale toegang.</p>
<p>Toelichting: Voorkomen is beter dan genezen. Als we eerder in gesprek zijn met onze inwoners kunnen we sneller algemene en/of collectieve voorzieningen inzetten in plaats van maatwerk. Collectieve voorzieningen zijn vaak activiteiten voor en door inwoners. We stimuleren de ontwikkeling van dit soort voorzieningen. Een voorbeeld zijn de inloop en ontmoetingsplekken in de verschillende dorpen van de gemeente.</p>	<p>Toelichting: De ervaringen met de lokale toegang vanaf 2015 maken duidelijk dat de oorspronkelijke opdracht aan vervanging toe is. Wat verwachten we van de toegang, hoe ziet de verdere doorontwikkeling van de toegang eruit en welke financiële middelen zijn er voor de toegang beschikbaar? En wat mogen onze inwoners verwachten van de sociale teams? We ontwikkelen in samenspraak met de lokale toegang een nieuwe en passende opdracht, die vanaf 2019 kan worden uitgevoerd.</p>
<p>(Zorg)partijen bieden samen zorg die past bij de vragen en behoeften van onze inwoners.</p>	<p>We bieden onze jongeren de mogelijkheid hun talenten naar vermogen te ontwikkelen.</p>
<p>Toelichting: Uitgangspunt is dat zorg en hulp worden georganiseerd vanuit het perspectief van de inwoner. We maken afspraken met lokale en regionale partijen over ketenzorg op basis van inzicht in de vragen en behoeften van onze (kwetsbare) inwoners. Ook de ervaringen die we hebben opgebouwd met aanbieders van Wmo en Jeugdhulp nemen we hierin mee. Inzet is meer en beter samenspel tussen gemeente, de diverse aanbieders én partijen in het voorveld zodat we leren van elkaar, makkelijker en sneller kunnen afschalen maar óók opschalen én er meer (lokale) binding ontstaat.</p>	<p>Toelichting: We willen kwetsbare jeugdigen in een zo vroeg mogelijk stadium ondersteunen en helpen. We zetten in op het vroegtijdig (h)erkennen van signalen, het voorkomen van problemen (preventie) en op het bevorderen van gewenst gedrag (promotie). We boren zoveel mogelijk de mogelijkheden van de lokale basisinfrastructuur aan. Daarmee willen we zowel de maatschappelijke lasten (voor jeugd en gezin) als de kosten (voor de gemeente) beperken. Nu geholpen dan wel voorkomen betekent minder zorgen voor later. Eind 2018 zijn er sluitende afspraken over de inzet van jeugdhulp op de basisscholen in de gemeente.</p>

Trend: Zorg in de wijk

We zien twee trends die de vraag naar zorg in de wijk doen toenemen. Enerzijds groeit het aantal ouderen (vergrijzing) dat langer zelfstandig thuis woont. Anderzijds wonen kwetsbare mensen en mensen met een beperking steeds vaker zelfstandig in wijken en buurten, in plaats van in instellingen en tehuizen.

Het aandeel van ouderen op de bevolking van Berg en Dal neemt toe waardoor de gemiddelde leeftijd stijgt. In 2040 is een kwart van de bevolking 65 jaar of ouder. Dit geldt ook voor onze gemeente.

Ouderen willen zo lang mogelijk zelfstandig thuis wonen, zo nodig met ondersteuning. Verpleeghuiszorg is er alleen nog voor de meest kwetsbaren. Dit vraagt om een andere houding: van de familie, van zorginstellingen, van woningcorporaties, maar ook van de bureaus in de wijk. Zijn onze wijken en kernen ingericht op het toenemend aantal ouderen? Zijn de wijken toegankelijk? Zijn voorzieningen bereikbaar? Zijn woningen levensloopbestendig?

Behalve een toenemend aantal ouderen wonen er ook meer kwetsbare volwassenen en mensen met een beperking in dorpen en buurten. In Nederland verhuizen 35.000 GGZ-cliënten uit instellingen naar een zelfstandige woonvorm. Dat stelt eisen aan de veerkracht van onze gemeenschappen. Ook financieel heeft dit grote gevolgen: 90% van de kosten zullen via Wmo en Participatiewet op conto van de gemeente komen, 10% op het bord van de ziektekostenverzekeraar. Deze kosten bestaan uit: huisvesting, begeleiding, hulp bij het vinden van werk, dagbesteding en inzet van ervaringsdeskundigen.

Een dorpscontactpersoon zorgt voor verbinding in de wijk en met de gemeente.

Ouderen, inwoners met een beperking, kwetsbare volwassenen, jongeren en kinderen

Inwoners met eenvoudige hulpvragen worden geholpen door andere inwoners: iedereen doet er toe. Als het nodig is helpt de gemeente hierbij.

We maken een inclusie-agenda.

Inwoners met zorgvragen wonen prettig in de wijk.

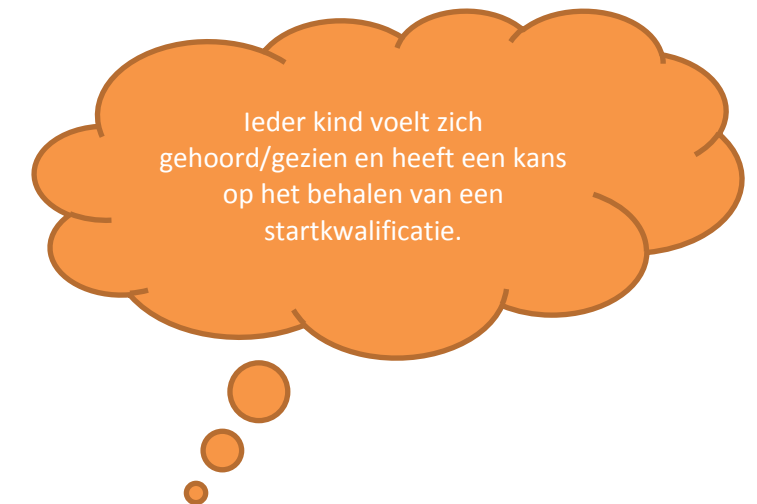
In elk dorp is een voorzieningenaanbod dat aansluit bij de behoefte en de grootte van het dorp.

We stimuleren oudere inwoners om vitaal te blijven zodat ze (langer) zelfstandig kunnen blijven wonen.

In 2021 hebben we geregeld dat woningcorporaties en zorginstellingen actief nieuwe woonvormen en levensloopbestendige woningen bouwen.

Jongeren die hulp nodig hebben worden zoveel mogelijk in hun eigen omgeving geholpen.

We maken een inclusie-agenda.	Een dorpscontactpersoon zorgt voor verbinding in de wijk en met de gemeente.
<p>Toelichting: De inclusieagenda is onderdeel van het VN-verdrag voor de rechten van mensen met een beperking. Het VN-verdrag versterkt de positie van inwoners met een beperking zodat ook zij zelfstandig mee kunnen doen in onze samenleving. Eind 2018 hebben wij onze gemeente getoetst aan dit verdrag. Vervolgens kijken we waar we als gemeente tekort schieten. Hiermee gaan we met inwoners en betrokken partijen aan de slag, met als resultaat de uitvoering van de inclusie-agenda.</p> <p>Het VN-verdrag gaat over alle terreinen van het leven. Er staat onder andere in dat mensen met een beperking recht hebben op werk, onderwijs, zorg en toegang tot informatie. Zij hebben net als ieder ander het recht om deel te nemen aan sport, cultuur en recreatie. Zij hebben het recht om zelfstandig te wonen, een gezin te vormen, zelf beslissingen te nemen, etc.</p>	<p>Toelichting: We streven ernaar in ieder dorp iemand te hebben die weet wat er speelt en die bekend is bij inwoners. Die noemen we in dit beleidskader 'dorpscontactpersoon'. De vorm en werkwijze tussen dorpen mag verschillen. Dit kan een professional zijn, maar bijvoorbeeld ook een vrijwillige inwoner met de juiste kwaliteiten. Ook hier dus geen eenheidsworst, maar maatwerk. Een dorpscontactpersoon bevordert inclusie, stimuleert initiatieven en draagt bij aan een betere leefbaarheid. Dorpen worden steeds meer divers. De dorpscontactpersoon heeft de inwoners met zorgvragen in beeld en zorgt voor verbinding tussen deze inwoners en de burens.</p> <p>In 2020 hebben de verschillende dorpscontactpersonen een overzicht van de problematiek met betrekking tot kwetsbare inwoners en de veerkracht van de lokale gemeenschap. De dorpscontactpersonen hebben een actueel beeld van de behoefte aan individuele en collectieve voorzieningen. Zij hebben nauw contact met de sociale teams. We zien dat op de Stekkenberg problematiek voorkomt die we in de andere wijken/dorpen niet hebben. Extra inzet van een dorpscontactpersoon is nodig om de negatieve spiraal te doorbreken. Dit pakken we in 2019 op.</p> <p>We spreken hier over <i>een</i> dorpscontactpersoon. Dit kunnen ook twee personen zijn: bijvoorbeeld één die zich bezighoudt met individuele vragen terwijl de ander focust op collectieve behoeften.</p>
In elk dorp is een voorzieningenaanbod dat aansluit bij de behoefte en de grootte van het dorp.	Inwoners met eenvoudige hulpvragen worden geholpen door andere inwoners: Iedereen doet ertoe. Als het nodig is helpt de gemeente hierbij.
<p>Toelichting: In 2019 hebben wij omschreven wat volgens ons een minimaal voorzieningenaanbod voor onze inwoners is. Dit werken we vervolgens uit voor elk dorp (buurt) in onze gemeente. We maken dit op maat per dorp en sluiten daarbij aan bij de karakteristieken per dorp, zoals demografie, zorggebruik, specifieke aandachtspunten etc. Deze vertaling hebben wij eind 2020 gereed. Niet alle voorzieningen kunnen in elke dorp aanwezig zijn. Het is belangrijk dat inwoners die behoefte hebben aan deze voorzieningen hier wel naartoe kunnen. Inwonersinitiatieven zoals de ToekToek in Berg en Dal kunnen hier een bijdrage in leveren.</p>	<p>Toelichting: Veel zorgvragen kun je in de wijk zelf oplossen. Het is belangrijk dat inwoners elkaar kennen. Zo ontstaat een sociaal netwerk. Binnen deze sociale netwerken willen we de kracht van inwoners gebruiken. De mogelijkheden van die netwerken zijn niet eindeloos. Op basis van signalen bewaken we samen met de dorpscontactpersoon dat onze vrijwilligers en mantelzorgers niet overvraagd worden. Complexe hulp kunnen zij niet leveren. We vinden dit ook niet wenselijk. We onderzoeken ook waarom sommige inwoners de gemeente niet nodig hebben. Dit kan ons leren wat we moeten doen of juist moeten laten zodat mensen zelf oplossingen vinden.</p> <p>We willen inwoners erop voorbereiden dat steeds meer kwetsbare volwassenen en ouderen in de wijk komen wonen. We stimuleren initiatieven die de inclusie van kwetsbare inwoners bevorderen. Kwetsbare inwoners zijn zelf ervaringsdeskundige en kunnen door hun eigen verhaal te vertellen bijdragen aan het vergroten van begrip.</p>
In 2021 hebben we geregeld dat woningcorporaties en zorginstellingen actief nieuwe woonvormen en levensloopbestendige woningen bouwen.	We stimuleren oudere inwoners om vitaal te blijven zodat ze (langer) zelfstandig kunnen blijven wonen.
<p>Toelichting: In 2021 hebben we de gevolgen van de extramuralisering inzichtelijk om zo actief het huisvestingsbeleid van zorginstellingen te kunnen beïnvloeden. We staan open voor nieuwe woonvormen. Bijvoorbeeld: In Kekerdom staat het oude dorps huis leeg. Dat is een bepalend gebouw voor het dorp. Misschien is het mogelijk om hier levensloopbestendige woningen te bouwen? In 2021 voldoet het aanbod van levensloopbestendige woningen aan de vraag.</p>	<p>Toelichting: We zetten in op bewustwording en activering van ouderen om te bereiken dat ze – ook met lichte beperkingen – zelfstandig kunnen blijven leven en wonen. Bijvoorbeeld door aandacht voor woningaanpassingen, tuinaanpassingen, leefwijze, gezondheid, beweging, zingeving, etc.</p>
Jongeren die hulp nodig hebben worden zoveel mogelijk in hun eigen omgeving geholpen.	
<p>Toelichting: We willen dat jongeren zoveel mogelijk in een thuis-/gezinssituatie opgroeien. Dit is voor de jongeren het beste; haal je hen uit hun vertrouwde situatie dan verergeren de problemen vaak. En dit is vaak ook het beste voor het gezin, want zo leert iedereen hoe ze met een bepaalde situatie of bepaald gedrag moeten omgaan. We helpen jongeren én hun gezin thuis, in hun eigen buurt en in hun eigen netwerk.</p>	

In Berg en Dal verkleinen we verschillen, maar er is ruimte voor anders zijn en kwetsbaarheid.

Trend: Tweedeling in de samenleving

De tweedeling in de samenleving is de kloof tussen groepen inwoners. Dit kan een economische kloof zijn, maar ook een culturele of sociale kloof. Het Sociaal en Cultureel Planbureau benadrukt de hardnekkige kloof tussen hoger en lager opgeleiden, wat zich onder meer uit in grote verschillen in (gezonde) levensverwachting. In de monitor Sociaal Domein zien we dat in de gemeente Berg en Dal de verschillen in opleidingsniveau groter zijn dan bij referentiegemeenten van vergelijkbare omvang.

De maatschappelijke scheidslijn loopt tussen de inwoners die mee kunnen komen, en degenen die achter blijven in de groeiende complexiteit en veeleisendheid van de samenleving. Veel (zorg)problematiek wordt veroorzaakt of versterkt door financiële problemen.

<p>Ook inwoners met een kleinere beurs kunnen meedoen in de samenleving.</p>	<p>Ieder kind voelt zich gehoord/gezien en heeft een kans op het behalen van een startkwalificatie.</p>
<p>Toelichting: We willen bereiken dat 80% van de inwoners die recht hebben op minimaregelingen daar ook gebruik van maakt. Dit toetsen we jaarlijks.</p> <p>We formuleren specifieke maatregelen om de overdracht van armoede van ouders op kinderen te doorbreken. We willen onze communicatie en regels versimpelen en verduidelijken, zodat ze ook voor laaggeletterden begrijpelijk zijn.</p>	<p>Toelichting: Onze uitgangspunten zijn dat ieder kind gelijke kansen heeft en zijn/haar talenten optimaal kan ontwikkelen. We bieden daarvoor passend onderwijs.</p> <p>Er is opvang voor iedere peuter vanaf 2 jaar. Op elke school is schoolmaatschappelijk werk aanwezig. We zetten actief in om jongeren op school te houden. Het jongerenwerk van Forte Welzijn heeft hierin een opdracht.</p> <p>Kinderen uit alle lagen van de samenleving ontmoeten elkaar. Dit kan door iedereen de kans te geven zich bij een kinderopvang en school aan te melden.</p> <p>Ouders met vragen over opvoeden moeten weten waar ze deze vragen kunnen stellen en krijgen hulp als dat nodig is. We continueren voorlichting over dit onderwerp.</p>
<p>We helpen inwoners bij het zoeken naar een baan.</p>	<p>We stimuleren een gezonde levensstijl voor iedereen door een brede gezondheidsaanpak in wijk en dorp.</p>
<p>Toelichting: We helpen inwoners met een uitkering met het vinden van werk. Ook inspireren en informeren we werkzoekenden over ontwikkelingen en kansen op werk.</p>	<p>Toelichting: Uit onderzoek blijkt dat hoogopgeleiden zeven jaar langer leven dan laagopgeleiden, en achttien jaar langer in goede gezondheid.</p> <p>We stimuleren een gezonde levensstijl door een brede gezondheidsaanpak. De aanpak richt zich op de fysieke en sociale omgeving en zowel op gedrag als op vaardigheden. Bijvoorbeeld: In het dorp Berg en Dal wordt het project Vitaal Berg en Dal uitgevoerd. Dit zijn verschillende initiatieven met allen hetzelfde doel voor ogen: <i>een vitaal Berg en Dal</i>. Een aantal voorbeelden die bijdragen aan het uiteindelijke doel: een wandelroute met bankjes, de organisatie van een vitaliteitsdag, samen een tafel mozaïeken (sociale gezondheid) voor de inloop en ontmoeting, 1x per een wandeling met gast, de ToekToek (vervoersdienst) die mensen van A naar B brengt, samenwerking tussen verschillende zorg- en welzijnsinstellingen in het dorp etc.</p> <p>Leidend principe hierbij is het promoten van gewenst gedrag. Dat inspireert veel meer dan het voorkomen van problematisch gedrag.</p>
<p>We brengen samenhang aan in de hulp en ondersteuning die we verlenen en speuren signalen eerder op.</p>	
<p>Toelichting: De samenloop tussen ondersteuning op het gebied van inkomen (bijvoorbeeld schuldhulpverlening) en Wmo en jeugdhulp blijkt groot te zijn. Zo krijgt de helft van de gezinnen waar we ondersteuning bieden op het gebied van inkomen ook hulp vanuit de jeugdzorg. Het blijkt dat zorgproblematiek soms wordt veroorzaakt maar in elk geval vaak wordt verergerd door financiële problemen. Als we een ondersteuningsvraag op het gebied van inkomen krijgen, gaan we daarom ook kijken naar wat er verder nog in het gezin of bij die persoon speelt. En door snel signalen op te pikken van inwoners die in financiële problemen dreigen te komen, voorkomen we dat problemen zich opstapelen.</p>	

Trend: Technologische ontwikkelingen

De wereld verandert snel. Door technologische ontwikkelingen ziet de wereld er in 2021 anders uit dan nu. Dit heeft gevolgen voor de zorg, onze mobiliteit, hoe we met elkaar communiceren, de lokale economie en de arbeidsmarkt. Bijvoorbeeld: 9% van de huidige banen heeft de kans volledig te verdwijnen. Denk aan magazijnwerk, machinisten, schoonmakers etc.

Alle inwoners kunnen blijven meedoen in de ontwikkelingen.

Wij zetten in op technologische ontwikkelingen waar in de praktijk al mee gewerkt is.

Als dit gebruiksvriendelijker is, als dit onze service of de zorg verbetert, als dit een kostenbesparing oplevert zonder op kwaliteit in te leveren.

Onze inwoners profiteren van technologische ontwikkelingen.

Alle inwoners kunnen blijven meedoen in de ontwikkelingen.	Onze inwoners profiteren van technologische ontwikkelingen.
<p>Toelichting: Sommige inwoners kunnen de huidige ontwikkelingen niet bijhouden. Ze kunnen niet omgaan met een computer of zijn laaggeletterd. We hebben blijvend aandacht voor deze groep en helpen hen. We gaan kijken in hoeverre zij ondersteund kunnen worden, door burens of door de gemeente. We gaan op zoek naar nieuwe vormen om met onze inwoners te communiceren en hen te betrekken. We blijven de mogelijkheid bieden van menselijk contact tussen inwoner en gemeente. Zo kan iedereen mee blijven doen.</p>	<p>Toelichting: We volgen met onze maatschappelijke partners de technologische ontwikkelingen. We stimuleren de toepassing ervan als dit een meerwaarde heeft, maar we zitten niet op de eerste rij. Van een gemeente van onze omvang vraagt dit in verhouding te veel inzet. Daarnaast moeten de ontwikkelingen betrouwbaar zijn en niet ten koste gaan van de privacy van onze inwoners.</p>

De gemeente stimuleert inwoners hun eigen toekomstplan te maken voor hun dorp.

We zetten actief in op het potentieel aan vrijwilligers in onze gemeente.

Samen met: scholen, woningbouwverenigingen etc.

Onze inwoner is aan zet, de gemeente ondersteunt de inwoner(s) om hun dorp mooier of beter te maken.

Daar waar nodig ondersteunt de gemeente inwoners in het versterken van lokale veerkracht.

Samen met inwoners verkennen we de mogelijkheden om verantwoordelijkheden aan hen over te dragen. - dorpsgericht werken -

Trend:
Individualisering
Het aantal mensen dat alleen leeft neemt de komende jaren verder toe. Toegenomen mobiliteit en het internet brengen de wereld onder handbereik. De verbondenheid met de lokale gemeenschap en de sociale controle zijn afgenomen. Jeugdigen kunnen zich ontplooiën zonder vast te zitten aan regels en verwachtingen. Inwoners zijn mondiger en accepteren niet langer elk compromis dat hen van bovenaf wordt opgelegd. Individualisering leidt ook tot verharding van de samenleving en minder sociale cohesie. Inwoners willen zelf bepalen wat voor hen belangrijk is. Individualisering gaat hand in hand met een afname van het aantal leden bij maatschappelijke organisaties.

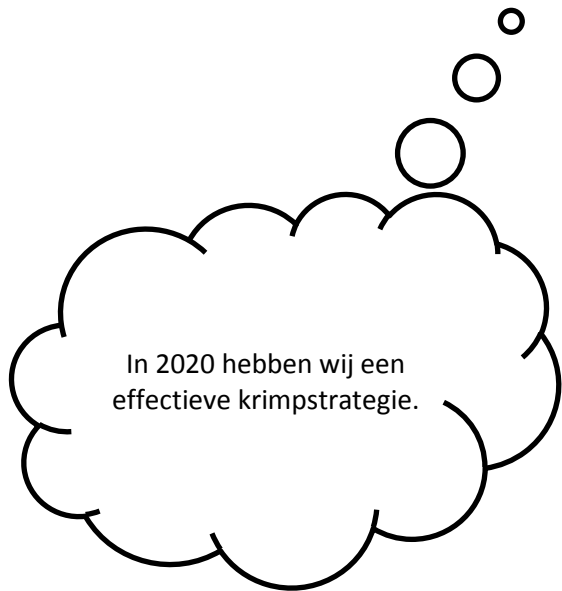

<p>De gemeente stimuleert de inwoners om hun eigen toekomstplan te maken voor het dorp.</p>	<p>Daar waar nodig ondersteunt de gemeente inwoners in het versterken van lokale veerkracht.</p>
<p>Toelichting: Onze inwoner is aan zet. We stimuleren dit op maat. In 2017 hebben inwoners van Kekerdorp zelf een dorpsagenda opgesteld. De gemeente heeft dit waar nodig ondersteund. In Groesbeek-Noord gaat het anders. Hier nemen professionals het initiatief voor een agenda voor de toekomst. De inwoners stappen vervolgens in. Uit deze ervaringen blijkt dat de beste aanpak verschilt per dorp. Ieder dorp heeft zijn eigen DNA. Het is mogelijk dat andere resultaten die in het beleidskader worden genoemd in dit toekomstplan een plek vinden. De gemeente legt de verschillende onderwerpen integraal aan de inwoners voor. Uitgangspunt blijft wel dat de inwoners de inhoud van de agenda bepalen.</p>	<p>Toelichting: Inwoners helpen elkaar al veel en doen veel samen. Onze dorpen zijn daardoor een fijne plaats om te wonen en te leven. Dat willen we graag zo houden of nog wat verbeteren. We stimuleren inwoners samen met elkaar dingen te organiseren en te ondernemen en/of elkaar te helpen. We zien dat vaak dezelfde inwoners van zich laten horen. Zij zijn mondig en weten de weg naar het gemeentehuis te vinden. Dat is prima, maar we besteden de komende jaren extra aandacht aan inwoners die minder snel van zich laten horen maar toch een bedrage kunnen en willen leveren. Het is voor ons belangrijk dat we ook hen bereiken en met hen in gesprek gaan. We stimuleren en faciliteren met oog voor vitaliteit en inclusie meer variatie en een breder draagvlak voor inwonerinitiatieven.</p>
<p>Samen met inwoners verkennen we de mogelijkheden om verantwoordelijkheden aan hen over te dragen. - dorpsgericht werken -</p>	<p>We zetten actief in op het potentieel aan vrijwilligers in onze gemeente.</p>
<p>Toelichting: We willen inwoners een grotere verantwoordelijkheid geven. Samen met inwoners onderzoeken we de mogelijkheden hiervan in de komende jaren. Gedacht kan worden aan: sociale wijkondernemingen die als opdrachtnemer een relatie met de gemeente aangaan, als vrijwilligers beheer in de openbare ruimte overnemen, verantwoording subsidies niet aan de gemeente maar binnen het eigen dorp etc.</p>	<p>Toelichting: In alle dorpen in onze gemeente zijn opbouwwerkers en dorpscontactpersonen actief. Zij kennen hun gebied, spreken de inwoners en hebben het potentieel aan vrijwilligers in beeld. We zien dat in de komende periode de groep gepensioneerden groeit. We willen de mogelijkheden van dit potentieel aan vrijwilligers graag onderzoeken en benutten. We beperken ons niet tot deze doelgroep; we kijken ook naar jongeren en volwassenen.</p>

We houden in elk dorp minimaal 1 gemeenschapshuis/ dorpshuis/kulturhus in stand.

Berg en Dal krimpt, maar blijft vitaal.

In 2020 hebben wij een effectieve krimpstrategie.

Wat is een vitaal dorp?
Een dorp waar men elkaar kent, waar plekken zijn waar je elkaar kunt ontmoeten en waar allerlei voorzieningen en zorg goed bereikbaar zijn.

Gemeente Berg en Dal, Bevolkingsontwikkeling per kern, trendmatig 2015-2035					
	2015	2015-2025		2015-2035	
Groesbeek	12.505	+125	+1%	+200	+2%
Breedeweg	2.495	+45	+2%	-35	-1%
De Horst	1.170	-40	-3%	-105	-9%
Berg en Dal	2.450	-230	-9%	-280	-11%
Heilig Landstichting	780	-75	-10%	-115	-15%
Beek	3.740	-55	-1%	-20	-1%
Kekerdom	515	-95	-18%	-220	-43%
Leuth	1.670	-160	-10%	-370	-22%
Ubbergen	505	+30	+6%	+60	+12%
Millingen	5.875	-290	-5%	-810	-14%
Ooij	2.545	-175	-7%	-455	-18%

Gemeente Berg en Dal, Huishoudensontwikkeling per kern 2015-2035					
	2015	2015-2025		2015-2035	
Groesbeek	5.525	+370	+7%	+470	+9%
Breedeweg	1.075	+75	+7%	+85	+8%
De Horst	480	+25	+5%	+25	+5%
Berg en Dal	1.145	-80	-7%	-95	-8%
Heilig Landstichting	345	-10	-3%	-15	-4%
Beek	1.665	+70	+4%	+130	+8%
Kekerdom	235	-25	-11%	-90	-38%
Leuth	710	-10	-1%	-85	-12%
Ubbergen	205	+30	+15%	+60	+29%
Millingen	2.535	+35	+1%	-95	-4%
Ooij	1.130	-15	-1%	-100	-9%
Totaal	15.050	+465	+3%	+290	+2%

Bron: Primos, CBS-microdata (verhuizingen per kern), bewerking Companen

Trend: Krimp

Verwacht wordt dat tussen 2018-2040 in meer dan een derde van alle gemeenten het aantal inwoners afneemt. Vooral de middelgrote gemeenten (20.000 – 50.000 inwoners) krijgen te maken met demografische krimp. Zie de cijfers voor onze gemeente hierboven.

Wat zien we:

- Steeds meer mensen (vooral jongvolwassenen) gaan in de stad wonen
- Individualisering: mensen wonen steeds vaker alleen (grootte van huishoudens krimpt)

Verschillen tussen platteland en stad worden groter. Krimp leidt tot druk op niet-commerciële voorzieningen, zoals scholen en gemeenschapshuizen. Bij een afname van het aantal huishoudens dreigt er leegstand voor de slechtste delen van de woningvoorraad.

We houden in elk dorp minimaal 1 gemeenschapshuis/dorpshuis/kulturhus in stand.	In 2020 hebben wij een effectieve krimpstrategie.
<p>Toelichting De krimp in onze gemeente is een gegeven, maar verschilt per kern. Vooral de polder (Kekerdom, Leuth, Millingen, Ooij) lijkt te worden getroffen. Hoe gaan we hiermee om? Wij vinden het belangrijk dat onze inwoners elkaar blijven ontmoeten. Doordat je elkaar kent pak je gemakkelijker dingen samen op. Ook durf je sneller een hulpvraag te stellen.</p> <p>Uitgangspunt in ons accommodatiebeleid is dat wij in elk dorp minimaal 1 gemeenschapshuis/dorpshuis/Kulturhus in stand willen houden. We gaan graag met onze inwoners in gesprek of zij het belang van één gemeenschapshuis per dorp onderschrijven. Zo niet, dan kan het uitgangspunt van de gemeente aangepast worden.</p>	<p>Toelichting: In samenwerking met collega's in het gemeentehuis en de regio stellen we uiterlijk 2020 een effectieve krimpstrategie op. Voor ons belangrijke onderwerpen in deze strategie zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Hoe behouden we de leefbaarheid van een dorp bij krimp? – Wat is een minimaal en haalbaar voorzieningenniveau per dorp? – Hoe gaan we om met de sociaal maatschappelijke problematiek als gevolg van de krimp? – Hoe organiseren we ondersteuning en zorg? <p>We kijken per dorp wat nodig is. Niet de regels zijn leidend, maar de oplossingen die gezamenlijk gevonden worden. Op voorhand weten we dat nieuwbouw de krimp niet tegen houdt.</p>

6. Hoe nu verder...

In dit beleidskader hebben we de uitgangspunten voor de transformatie beschreven. Op basis van deze uitgangspunten en de trends die we zien, hebben we doelen en per doel verschillende resultaten benoemd. Nu is het zaak om dit verder te vertalen naar een uitvoeringsprogramma met concrete acties.

We gaan dit beleidskader uitwerken in een uitvoeringsprogramma

Dit beleidskader is op veel punten nog onvoldoende concreet. We geven aan waar we naar toe willen, maar hoe we dat gaan doen moet verder worden uitgewerkt.

Het uitvoeringsprogramma maken we daarom niet alleen. Dat doen we samen met onze inwoners en partners. Wat onze (regie)rol daarbij is, hangt af van de actie en het resultaat. Sommige resultaten kunnen we snel behalen, anderen niet. Soms is een korte incidentele actie genoeg, anderen vragen misschien structurele inzet. In het uitvoeringsprogramma komt een planning per resultaat/actie. Zo brengen we in beeld wat wanneer af zal zijn.

In het uitvoeringsprogramma kijken we specifiek naar de samenhang tussen de verschillende resultaten en de wijze waarop wij inwoners en ketenpartners willen betrekken bij de invulling van de resultaten. Zodat we acties op elkaar en in de tijd afstemmen.

Relatie met rapportage “Grip op kosten”

Bij de uitwerking van het uitvoeringsplan over de zorg wordt gekeken naar toegankelijkheid, kwaliteit en betaalbaarheid. Uiteraard wordt de rapportage ‘Grip op kosten’ in deze uitwerking meegenomen.

Evalueren en bijstellen

De wereld om ons heen staat niet stil. Dit beleidskader is een momentopname. Het is goed mogelijk dat sommige resultaten in de nabije toekomst bijgesteld moeten worden. In het uitvoeringsprogramma koppelen we aan de resultaten/acties (financiële) indicatoren zodat we kunnen zien of we onze resultaten behalen en we het gewenste effect bereiken. Dit stelt ons in staat om tussentijds bij te sturen.

Om het beleidskader actueel te houden, kijken iedere twee jaar of we op basis van evaluaties of we onze doelen en resultaten moet bijstellen. We willen weten of we het goed doen en niets missen. Ook kunnen we dan kijken of er nieuwe maatschappelijke trends zijn die aandacht vragen en waar we samen met onze inwoners weer oplossingen voor moeten zoeken.

Bijlage 1 Uitgangspunten voor de transformatie per laag in de piramide

Op de volgende pagina's beschrijven we voor elke laag van de piramide de geldende uitgangspunten. De uitgangspunten zijn afkomstig uit de regionale nota Kracht door verbinding (2013), de lokale nota MUG aan zet! sociaal maatschappelijke toekomstvisie MUG (2014) en de opdracht voor de lokale toegang MUG (2014). Het wettelijk kader bestaat uit de Participatiewet, de Wet Maatschappelijke ondersteuning (Wmo) en de Jeugdwet.

De brede basis: onze inwoners

De basis van de driehoek wordt gevormd door de inwoners van Berg en Dal, die goed in staat zijn hun eigen problemen op te lossen. Veel van hen leveren een bijdrage in de vorm van vrijwilligerswerk of mantelzorg. We begrijpen dat er een grens is aan deze bijdrage en aan wat we van onze inwoners mogen verwachten.

Naast vrijwilligers die in deze laag hun vrijwilligerswerk doen of mantelzorgers die mantelzorg verlenen aan een naaste gaat het in deze laag ook om participatie van inwoners. De gemeente heeft als doel gesteld om deze participatie te bevorderen. Waarom? Omdat de gemeente zich bezighoudt met onderwerpen die onze inwoners aangaan, laat hen hier dan ook een belangrijke rol spelen. Ook zorgt participatie van inwoners voor sociale samenhang en onderlinge hulp in de buurt en/of wijk.

Wat verstaan we onder inwonersparticipatie?

Heel veel. Dit kan van alles zijn, bijvoorbeeld een inwoner die iets wil doen met zijn of haar burens (sociale activiteiten) of het betrekken van inwoners bij het opstellen van beleid.

Inwoners weten zelf (het beste) wat goed is voor de buurt/omgeving. Door vanuit de inwoner te werken wordt de intelligentie, creativiteit en de initiatiefkracht van inwoners zo goed mogelijk benut. Met deze gedachten in het hoofd zetten wij 'onze inwoners graag aan zet'. De gemeente komt in een meer ondersteunende en faciliterende rol³; de faciliterende regisseur.

³ We praten over de gemeente, maar dit kan ook zijn een samenwerkingspartners zoals de welzijnsorganisatie Forte Welzijn die namens de gemeente bijvoorbeeld met haar opbouwwerkers inwoners ondersteunen.

Hoe doen we dat, ondersteunen van initiatieven van inwoners?

De kracht van initiatieven is dat inwoners zelf beslissingen nemen. Zodra je initiatieven te veel regels en criteria oplegt, verdwijnt de creativiteit en het enthousiasme, dit is de motor van het initiatief. Of zoals de Raad voor het Openbaar Bestuur het verwoordt: 'Wanneer de overheid een taak loslaat, dan dient zij ook te accepteren dat de mensen of organisaties die de taak eventueel overnemen dat op een andere manier doen dan gewenst of verwacht.' Daar waar het probleem ligt, ligt ook het eigenaarschap.

Ieder initiatief is weer uniek en heeft zijn eigen weg. Juist het accepteren van verschil is hierbij belangrijk. We gaan met begrip en vertrouwen de dialoog aan. En natuurlijk is niet alles mogelijk. Er zijn bij alle partijen grenzen. Hier lopen we vanzelf tegen aan en dan lossen we het op.

Uitdaging

Overheden werken met regels en procedures. Inwoners daarentegen worden niet beperkt door vaststaande werkwijzen of een standaard aanpak. En dat is juist hun kracht.

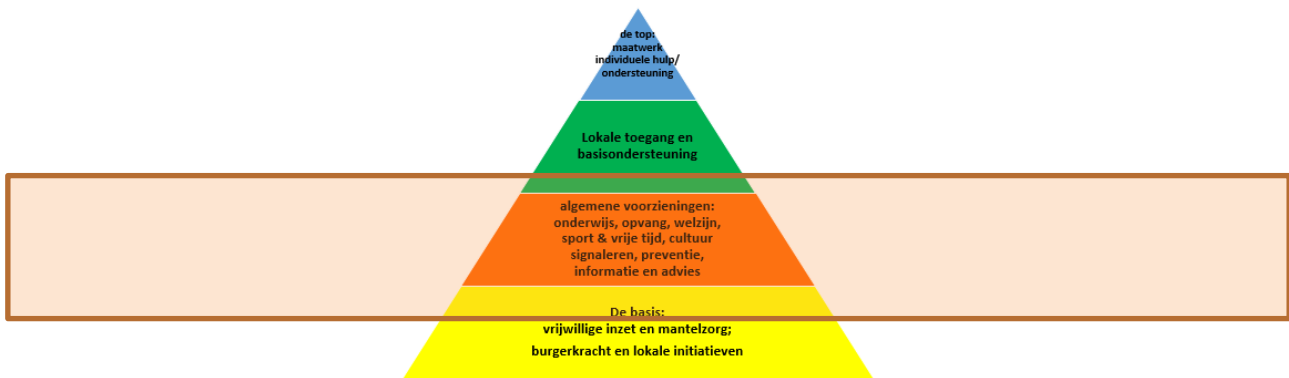
Dit is een nieuwe werkwijze, voor de gemeente en ook voor inwoners. Door te doen, te experimenteren komen we erachter hoe we het beste kunnen samenwerken. De gemeente moet de verleiding weerstaan de eigen spelregels en maatstaven toe te passen. Dus geen regels en procedures als uitgangspunt maar wel proces en dialoog. Ook hier geldt dus: de leefwereld van de inwoner centraal stellen en niet de systeemwereld van de overheid. Hiermee wordt geïnvesteerd in de relatie tussen inwonersinitiatieven en de gemeente. Dit vergroot het wederzijds begrip en vertrouwen.

Waar liggen de grenzen bij deze manier van werken?

Allereerst, inwoners zijn het niet altijd eens met elkaar. Wat voor de één een goed plan is, dat hoeft het voor de ander niet te zijn. De gemeente staat voor het algemeen belang. De gemeenteraad, of het college kan in zulke gevallen een keuze maken.

Bij onderwerpen met een algemeen belang (waarvoor inwoners mogelijk weinig initiatief tonen) kan de gemeente ervoor kiezen een meer initiërende en inspirerende rol te pakken.

Als laatste moet de gemeente ervoor zorgen dat inwonersparticipatie niet alleen een feestje voor inwoners is die iets willen en kunnen. Vanuit haar ondersteunende rol en het algemeen belang zal de gemeente constant moeten toetsen of de plannen door de buurt of wijk worden ondersteund (draagvlak), of iedereen deel kan nemen en of het gemeentebestuur er iets van moet vinden (politieke wens/besluitvorming).

De basisinfrastructuur: de kracht van het alledaagse

De lokale basisinfrastructuur bestaat uit voorzieningen uit het dagelijks leven waar de meeste inwoners op een of andere manier gebruik van maken. Denk hierbij aan bijvoorbeeld de huisarts, scholen, clubs en verenigingen, de ouderenbonden en laagdrempelige inloop en ontmoeting. Soms is er een financiële relatie tussen de gemeente en de voorziening, maar vaak ook niet.

In deze 'voorzieningen' ontmoeten mensen elkaar in een georganiseerd verband. De aanwezigheid van deze organisaties, stichtingen en verenigingen zorgt dat het prettig leven is in een dorp. Door anderen te ontmoeten is de kans op eenzaamheid kleiner, door te sporten is er een positief effect op de gezondheid, een hobby zorgt voor ontspanning en minder stress etc. Daarnaast is er vaak sprake van een vertrouwensband met iemand uit de organisatie, waardoor het gemakkelijker is om eventuele problemen te delen.

Een aantal voorbeelden waaruit blijkt dat de basisinfrastructuur een sterk preventief karakter heeft.

Het is belangrijk dat de lokale voorzieningen voldoende basis bieden voor alle inwoners. De kwaliteit van de lokale basisinfrastructuur is bepalend voor de veerkracht en het sociaal oplossend vermogen van de buurten en dorpen in Berg en Dal.

Ook welzijnsinstelling Forte Welzijn werkt vooral in deze laag van de piramide aan preventie, op allerlei vlakken en met verschillende doelgroepen. Opbouwwerkers zijn actief in de verschillende dorpen om inwoners te activeren en ondersteunen. Jongerenwerkers zetten zich in voor de jongeren uit onze gemeente. Er is een vrijwilligerssteunpunt en een steunpunt voor mantelzorgers. Al deze voorzieningen dragen eraan bij onze inwoners in hun kracht te zetten en aan het bevorderen van een inclusieve samenleving.

In deze laag willen we het volgende bereiken:

- Het alledaagse stimuleert inwoners in hun welbevinden en hun zelfredzaamheid (het versterken van de onderste laag).
- Bij bijvoorbeeld het onderwijs of bij de huisarts worden beginnende problemen gesignaleerd.
- Onze inwoners worden ondersteund bij het vinden van de lokale toegang als dat nodig is (verwijzen naar de derde laag in de piramide).
- Om inwoners goed te kunnen ondersteunen is samenwerking tussen organisaties belangrijk. Dit zorgt ervoor dat de basisvoorzieningen voor iedereen toegankelijk zijn, ook voor kwetsbare inwoners. Denk bijvoorbeeld aan een G-voetbalteam, taalmaatjes, opvoedondersteuning door vrijwilligers en passend onderwijs.

Een goed netwerk is hierbij van belang.

Uitgangspunten zijn daarbij:

Algemeen:

- We steken in op het snel herkennen van signalen, preventie en promotie
- We bevorderen zelfredzaamheid en langer thuis wonen
- We willen ondersteuning en zorg normaliseren en ontmedicaliseren

Jeugd en onderwijs:

- Gelijke kansen en talentontwikkeling
- Ouders en omgeving zijn verantwoordelijk
- Samenhangende infrastructuur voor zorg en onderwijs

Sport:

- In beweging, een preventieve en gezonde basis voor iedereen: sport verbindt
- Sportief talent inzetten, ongeacht beperkingen

De resultaten die bij deze laag horen zijn verderop in het document beschreven en uitgewerkt.

Toegang tot ondersteuning en hulp

Vanaf 2015 is de gemeente verantwoordelijk voor het bieden van toegang tot maatschappelijke ondersteuning en jeugdhulp voor inwoners die (tijdelijk) niet goed in staat zijn de regie over hun eigen leven te voeren. In Berg en Dal zijn de sociale teams in het leven geroepen om die toegangsfunctie te vervullen. De lokale toegangspoort heeft zich vanaf 2015 vrij ontwikkeld en staat nu stevig: de teams zijn toegerust om veel verschillende soorten vragen te beantwoorden. Ook huisartsen en andere wettelijke toeleiders spelen een belangrijke rol in de toegang tot zorg. Er is op dit thema een gedeelde verantwoordelijkheid.

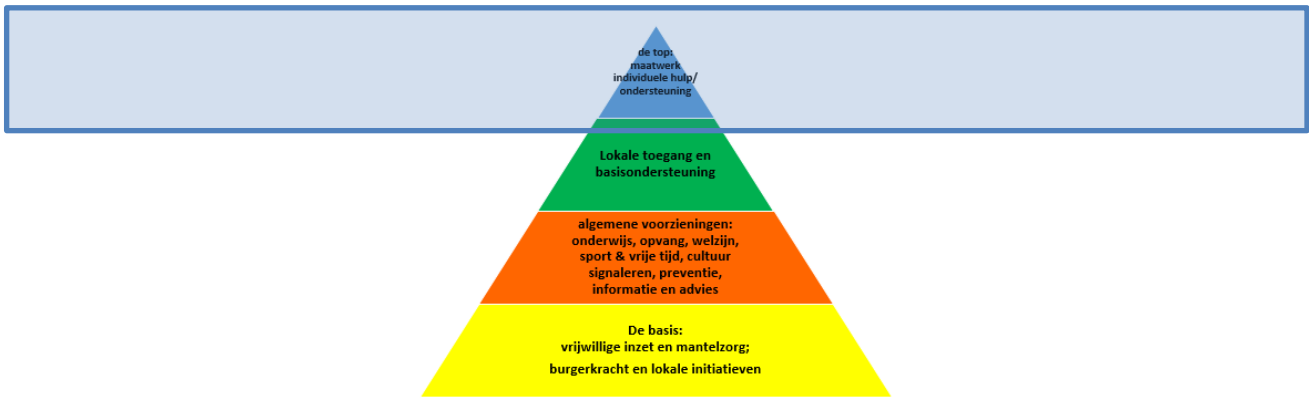
De toegang is een belangrijke functie voor de gemeente en voor (kwetsbare) inwoners. Niet alleen op het niveau van individuele casuïstiek, maar ook voor het contracteren van voorzieningen waarmee de gemeente tegemoetkomt aan de behoeften van burgers.

Bij de ontwikkeling van de toegang hanteerden we voorafgaand aan de transitie de volgende uitgangspunten:

- De lokale toegang realiseert een gemeenschappelijke aanpak van gebiedsgericht werken om vragen van inwoners in samenhang te (laten) beantwoorden
- De lokale toegang werkt aan het in samenhang organiseren van preventie vanuit het uitgangspunt 1 gezin, 1 plan
- Alle sociale teamleden hebben een generalistische werkwijze. Deze werkwijze bestaat uit: Integrale vraagverheldering door middel van het keukentafelgesprek
- De gemeente organiseert de aansluiting op ‘werk en inkomen’ op lokaal niveau, bij de lokale toegangspoort
- De lokale toegang dringt meer specialistische, duurdere hulp uit de tweede lijn terug

De evaluatie van de lokale toegangspoort heeft geresulteerd in de aanbeveling de opdracht aan de Sociale teams te herijken. De in 2014 geformuleerde opdracht bleek in de praktijk nà 2015 door hen niet goed uitvoerbaar.

In hoofdstuk 5 van dit beleidskader hebben we de basis geschetst voor een nieuwe opdracht.

De Top: Maatwerkvoorzieningen

Een klein deel van onze inwoners is aangewezen op maatwerkvoorzieningen; individuele hulp en ondersteuning. Deze voorzieningen kosten relatief veel geld. Ze worden voor een deel regionaal ingekocht en voor een deel door de zorgverzekeraar betaald.

De uitdaging is tot een geheel van maatwerkvoorzieningen te komen dat optimaal aansluit bij de vragen en behoeften van de inwoners van Berg en Dal. Daarbij vinden we het belangrijk om de betaalbaarheid van die voorzieningen in balans te houden met toegankelijkheid en kwaliteit.

De uitgangspunten:

- We formuleren een pakket aan gebiedsgerichte (lokale) en regionale opgaven (wensen, richtingen, eisen en prestaties) in de vorm van lokale bestekken en een regionaal bestek
- We zoeken de (goede) balans tussen kwaliteit, toegankelijkheid en betaalbaarheid van voorzieningen:

